

Konkurentnost zemalja jugoistočne Europe

Mikulčić, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:196740>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-26**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

MARTINA MIKULČIĆ

**KONKURENTNOST ZEMALJA JUGOISTOČNE
EUROPE**

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

MARTINA MIKULČIĆ

**KONKURENTNOST ZEMALJA JUGOISTOČNE
EUROPE**

Završni rad

JMBAG: 0303065254, redovita studentica

Studijski smjer: Management i poduzetništvo

Predmet: Međunarodna ekonomija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Međunarodna ekonomija

Mentorica: prof. dr. sc. Ines Kersan-Škabić

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu
Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Konkurentnost – pojam i mjerenje	3
2.1. Pojam konkurentnosti	4
2.2. Mjerenje konkurentnosti.....	8
2.2.1. <i>Indeks globalne konkurentnosti – Svjetski ekonomski forum</i>	8
2.2.2. <i>Indeks konkurentnosti – Institut za razvoj menadžmenta</i>	11
2.3. Održiva konkurentnost.....	12
3. Konkurentnost u zemljama jugoistočne Europe	14
3.1. Obilježja zemalja jugoistočne Europe	15
3.2. Usporedba konkurentnosti zemalja jugoistočne Europe prema različitim metodologijama	22
4. Položaj Hrvatske u odnosu na zemlje jugoistočne Europe.....	25
4.1. Prednosti i nedostaci konkurentske pozicije Hrvatske	26
4.2. Preporuke za rast konkurentnosti	29
4.3. Hrvatska i strategija Europa 2020.....	31
5. Zaključak.....	33
Sažetak	34
Literatura	36
Popis slika, tablica i grafikona	41

1. UVOD

Konkurentnost gospodarstva na nacionalnoj razini odraz je konkurentskih sposobnosti, odnosno potencijala i ograničenja na regionalnoj i lokalnoj razini. Svrha ovog rada je analizirati glavne makroekonomske pokazatelje devet zemalja jugoistočne Europe koje su obuhvaćene analizom te usporediti njihovu ukupnu gospodarsku konkurentnost.

Rad započinje teorijskim okvirom koji se odnosi na definiranje pojma konkurentnosti koji ima sve veći značaj za svaku zemlju koja želi razvijati svoju industriju i gospodarstvo. Nacionalna i regionalna konkurentnost ističu se kao osnovni ciljevi ekonomske politike, a rasprave o njihovom definiranju i mjerenju su brojne pa se javljaju pitanja o samome određenju pojma i koji su odgovarajući pokazatelji i modeli mjerenja konkurentnosti. U nastavku se čitatelja upoznaje sa različitim metodologijama mjerenja nacionalne konkurentnosti, odnosno sa različitim indeksima koje izdaju dvije svjetske institucije – Svjetski ekonomski forum i Institut za razvoj menadžmenta.

Nakon teorijskog razmatranja, u trećem poglavlju slijedi prikaz osnovnih obilježja zemalja jugoistočne Europe koje su uglavnom male, odnosno imaju male ekonomije, stoga su suočene sa raznim ograničenjima za razliku od većih zemalja, te moraju na najbolji mogući način iskoristiti svoje prednosti i potencijale. Države jugoistočne Europe obuhvaćene ovim radom su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Makedonija, Rumunjska i Srbija. Za svaku navedenu ekonomiju predstavljeni su osnovni makroekonomski pokazatelji razvijenosti gospodarstva zemalja kao što su razina BDP-a po stanovniku, stope nezaposlenosti te vrijednosti uvoza i izvoza svake zemlje. Razdoblje od 2000. godine bilo je uspješno za jugoistočnu Europu sve do globalne gospodarske krize kada je većina država zabilježila značajan pad gospodarskih aktivnosti. Podaci u ovom radu uglavnom su analizirani iz narednog razdoblja do danas, što prikazuje postupak oporavka gospodarstva nakon svjetske krize. U nastavku su prikazani rangovi navedenih zemalja na ukupnim svjetskim ljestvicama i trend rasta odnosno pada konkurentnosti za svaku zemlju prema dva različita indeksa. Navedeni podaci u konačnici daju ukupnu sliku gospodarstva država jugoistočne Europe.

U posljednjem, četvrtom, dijelu komentira se položaj Hrvatske u odnosu na usporedne zemlje, uz osvrt na nedostatke konkurentne pozicije Hrvatske. U cilju poboljšanja gospodarskog položaja Hrvatske, te zbog modernizacije cjelokupnog gospodarstva, 2004. godine doneseno je '55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske'. Nakon toga 2007. godine na konvenciji Hrvatskih izvoznika predstavljena je i izvozna strategija 'Hrvatska izvozna ofenziva' s ciljem rješavanja ključnih problema koji sabotiraju jači rast izvoza. Posljednja strategija za napredak konkurentnosti Hrvatske predložena od strane Europske komisije za unapređenje cjelokupnog gospodarstva Europske unije je desetogodišnja strategija 'Europa 2020' čiji je cilj tzv. pametan, održiv i uključiv rast. Republika Hrvatska je obvezna definirati svoje ciljeve kojima će doprinosti realizaciji ove strategije , te istodobno utjecati na vlastitu konkurentnost.

U radu su korištene metode analize i sinteze, metoda deskripcije, metoda komparacije, te povijesna metoda.

2. KONKURENTNOST – POJAM I MJERENJE

Konkurentnost je višedimenzionalna kategorija koja se može promatrati u smislu cjelokupne nacionalne ekonomije, sektora, djelatnosti, ali i samog poduzeća što implicira mogućnost promatranja konkurentnosti na makro, mezo i mikro razini¹. Iz dane definicije može se iščitati složenost pojma konkurentnosti, ali i nepostojanje općeprihvaćene definicije od strane teoretičara koji proučavaju zadani problem.

Dugi je niz godina prevladavala teorija komparativnih prednosti u definiranju veličine i smjera vanjske trgovine među zemljama gdje se prednost (troškovi/efikasnost proizvodnje) jedne zemlje u proizvodnji određenog dobra uspoređivala s položajem (troškovima) druge zemlje. Od 1980-ih razvija se koncept konkurentskih prednosti, nadovezujući se na postojeće teorije, ali značajno ih dopunjujući novim elementima.

Osnovna značajka suvremenog globalnog gospodarstva leži u sve većoj povezanosti različitih gospodarstva, ne samo na području razmjene dobara i usluga, nego i u kretanju tokova kapitala. Liberalizacija međunarodne razmjene i financijskih tokova, jednako kao i suvremeniji i cjenovno pristupačniji kanali distribucije dobara, usluga i informacija, značajno mijenjaju definiciju komparativnih prednosti i konkurentnosti². Konkurentnost po svom definicijskom obilježju sve više zahtjeva primjenu globalnog svjetonazora, što proizlazi iz potrebe za nadmetanjem s konkurentima iz bilo kojeg područja svijeta. Proteklih tridesetak godina jedan od najčešće analiziranih ekonomskih pojmova postala je upravo konkurentnost.

¹ Škuflić L., Kovačević B., Sentigar K., Uloga fiskalne politike u jačanju konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, *Tranzicija*, Vol. 13 No 28., 2011., str. 2, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/111765> (pristupljeno 15.5.2019.)

² Šokčević, S., Šlogar, H., Rudančić, A. (2018.): Značaj inovacija i konkurentnosti za gospodarski rast i razvoj hrvatskog gospodarstva, dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/978174.Znaaj_inovacija_i_konkurentnosti_za_gospodarski_rast_i_razvoj_hrvatskog_gospodarstva.pdf (pristupljeno: 21.6.2019.)

2.1. POJAM KONKURENTNOSTI

Pojam konkurentnost može imati više značenja kao što su: imati nižu cijenu od konkurenata, imati niske troškove rada (plaće), postizati rast izvoza (na temelju devalvacije ili izvoznih poticaja) i slično. Prema OECD-u konkurentnost se definira kao „mjera sposobnosti zemlje da u slobodnim i ravnopravnim tržišnim uvjetima proizvede robe i usluge koje prolaze test međunarodnog tržišta, uz istodobno zadržavanje i dugoročno povećanje realnog dohotka stanovništva“. Očitava se kroz razne čimbenika, uglavnom podijeljene na razini poslovne okoline i na razini poduzeća. Stoga, na makro razini, to je prednost ili nedostatak nacionalne ekonomije u prodaji proizvoda na međunarodnom tržištu.

Uz precizne, realne i jasno definirane strategije i politike, konkurentnost na globalnoj, odnosno nacionalnoj razini povećat će životni standard svog stanovništva. Nacionalna ekonomija ne može konkurirati bez kvalitetnih proizvoda i usluga, te uspješnih poduzeća što podrazumijeva postojanje odgovarajućeg poslovnog okruženja, kvalitetne infrastrukture i institucija koje reguliraju tržište.

Promatrajući konkurentnost s mikro razine, ona predstavlja problem poduzeća i uključuje sve čimbenike koji poduzeću pomažu poboljšati financijski rezultat poslovanja u kratkom roku i povećati vrijednost poduzeća u dugom roku. Poduzeće će biti konkurentno ako je razina njegovih troškova jednaka ili manja od razine konkurenata uz pretpostavku ostvarivanja podjednake razine prihoda, odnosno ako poduzeće održava troškove na razini konkurenta, ali ostvaruje veće prihode.

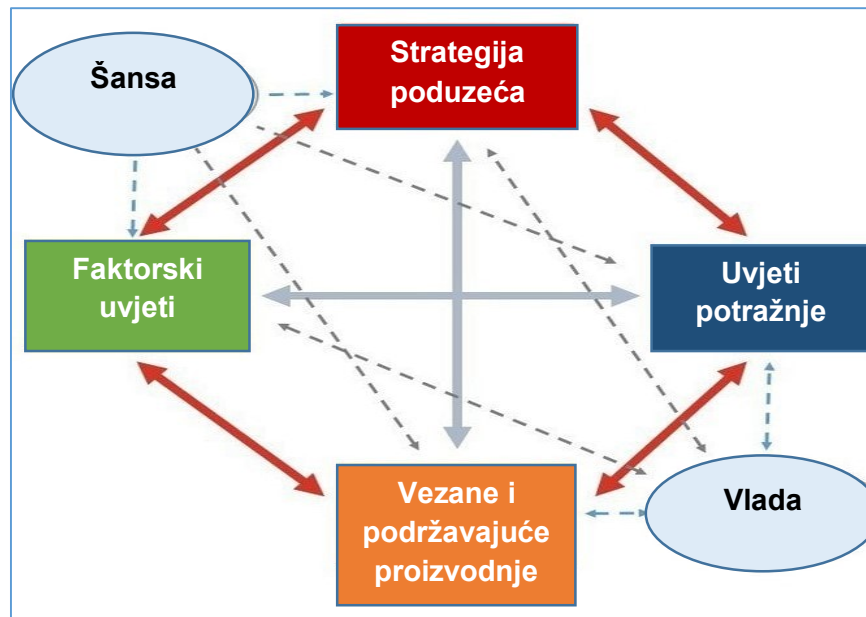
Porter (1990) je definirao konkurentnost kao skup institucija, politika i faktora koji određuju stupanj proizvodnosti određene zemlje. Pri tome treba istaknuti da je temeljni ekonomski cilj svake zemlje stvoriti visok i rastući životni standard svojih građana. Porter je razradio model konkurentskih prednosti, tzv. „dijamant“ na osnovi interakcije sljedećih četiri determinanti:

- Strategija poduzeća – struktura i rivalitet među postojećim konkurentima
- Faktorski uvjeti - ljudski potencijal, resursi znanja, kapital, fizički resursi i infrastruktura
- Vezane i podržavajuće proizvodnje – kupci, dobavljači, srodne industrije

- Uvjeti potražnje – struktura domaće potražnje, veličina potražnje i obrazac rasta, te internacionalizacija potražnje

Osim navedenih glavnih determinanti, Porter proširuje svoj „dijamant“ naglašavajući pojmove *Vlada* i *šansa*.

Slika 1. Porterov dijamant

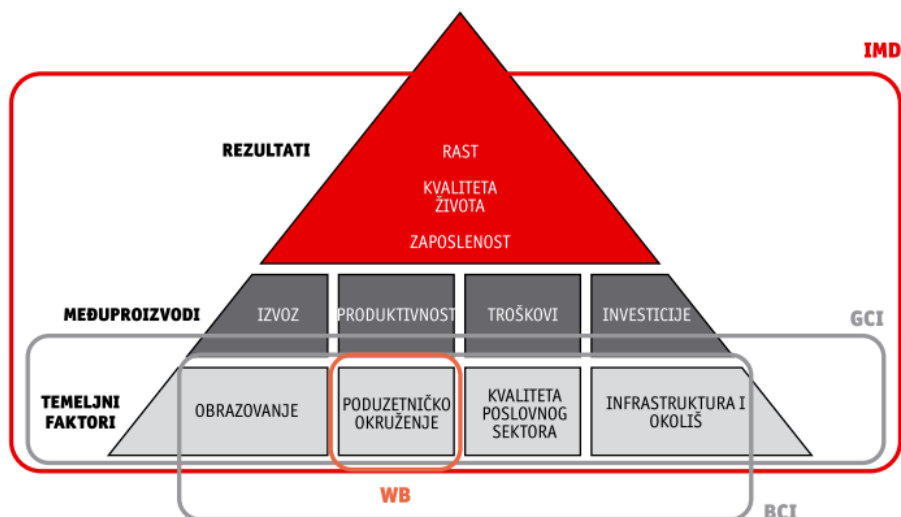
Izvor: izrada autorice rada, prema B2U: Porter's Diamond Model, dostupno na: <https://www.business-to-you.com/porter-diamond-model/> (24.7.2019.)

Dugoročno povećanje konkurentnosti moguće je samo putem suradnje poslovne zajednice, vlade i društva. Konkurentno sposobna domaća poduzeća najbolja su osnova za socijalno pravedno društvo i punu zaposlenost. U tom pogledu konkurentnost je ideja koja ujedinjuje sve društvene grupe, što prikazuje tzv. piramida konkurentnosti (slika 2.).

Rezultati konkurentnosti odražavaju se u gospodarskom rastu, koji osigurava povećanje zaposlenosti i u krajnjoj liniji podizanje kvalitete života. Istodobno, konkurentnost upućuje na to koliki je potencijal za ostvarenje dugoročnog gospodarskog rasta i to putem učinaka i potencijala za rast na nižim razinama piramide.

Na nižoj razini nalaze se međuproizvodi konkurentnosti: izvoz, produktivnost, troškovi i investicije. To su ekonomske veličine koje pokazuju učinke temeljnih faktora konkurentnosti i koje u međusobnom djelovanju znatno određuju rezultate konkurentnosti: gospodarski rast, zaposlenost i kvalitetu života. Također, to su ključni pokazatelji održivosti gospodarskog rasta i relativno su lako mjerljivi, ali nisu temeljni činitelji nacionalne konkurentnosti. Temeljne činitelje čine obrazovanje, poduzetničko okruženje, kvaliteta poslovnog sektora, infrastrukturni okoliš. Te je faktore teže mjeriti, ali oni su osnova za djelovanje razvojnih politika koje će rezultirati povoljnim učincima na višim razinama piramide³.

Slika 2. Piramida konkurentnosti

Izvor: Godišnje izvješće o konkurentnosti Hrvatske 2008., Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 16., dostupno na: http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/GIK-2008_final.pdf (24.7.2019.)

³ Godišnje izvješće o konkurentnosti Hrvatske 2008., Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 16., dostupno na: http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/GIK-2008_final.pdf (pristupljeno 21.6.2019.)

Osnovna odrednica konkurentnosti, odnosno profitabilnosti tvrtke prema Porteru je privlačnost industrije. Konkurentska strategija mora nastati iz sofisticiranog razumijevanja pravila natjecanja koja određuju privlačnost neke industrije. U bilo kojoj industriji pravila natjecanja određena su kroz pet konkurentskih sila: ulazak novih sudionika, prijetnja supstitutivnih proizvoda ili usluga, pregovaračka moć kupaca, pregovaračka moć dobavljača i rivalitet među postojećim konkurentima. Kolektivna snaga ovih pet konkurentskih sila određuje sposobnost tvrtki unutar industrije da u prosjeku zarade stope povrata na investicije koje su više od troškova kapitala⁴. Svako poduzeće trebalo bi pronaći mjesto u industriji gdje može najbolje utjecati i gdje se može obraniti od konkurentskih sila u svrhu vlastitog dugoročnog napretka.

Porter razlikuje dvije vrste konkurentske prednosti (niski troškove i diferencijaciju) iz kojih definira tri generičke konkurentske strategije:

1. Strategiju troškovnog vodstva – odnosi se na izgradnju konkurentske prednosti kroz davanje jednake vrijednosti kupcima uz niže troškove od industrijske konkurencije;
2. Strategiju diferencijacije – podrazumijeva ponudu nečeg jedinstvenog i osobito vrijednog za kupce, što im drugi ponuđači u industriji ne mogu ponuditi;
3. Strategiju fokusiranja – poduzeće razvija jedinstvene sposobnosti i prilagođava svoju strategiju na ekskluzivno zadovoljavanje potreba odabranog ciljnog segmenta.

⁴ Porter, M. E. (2008.): Konkurentska prednost, Postizanje i održavanje vrhunskog poslovanja, Masmadia, Zagreb, str. 23.

2.2. MJERENJE KONKURENTNOSTI

Mjerenje konkurentnosti vrlo je zahtjevan zadatak, prvenstveno zbog dostupnosti i problema prikupljanja podataka. Zbog brojnih determinanti koje utječu na konkurentnost u mjerenju se otvaraju razna pitanja kao npr. koji su pokazatelji, metode i analize globalne konkurentnosti relevantni? Različite međunarodne institucije stvorile su niz indeksa koji različitim metodologijama mjere konkurentnost. Cilj takvih istraživanja nije samo utvrđivanje ranga zemalja, već i pružanje mogućnosti zemljama da uoče vlastite nedostatke i da njihovim otklanjanjem poboljšaju svoju konkurentnost.

U nastavku su prikazana obrazloženja istraživanja Svjetskog ekonomskog foruma (*eng. World Economic Forum, WEF*) i Instituta za razvoj menadžmenta (*eng. International Institute for Management Development, IMD*). Navedene institucije svake godine izdaju izvješća o konkurentnosti na temelju dva indeksa – indeks globalne konkurentnosti (izdaje WEF) i indeks svjetske konkurentnosti (izdaje IMD). U njihovim se analizama razina konkurentnosti pojedine zemlje rangira prema ekonomskom sustavu (društveni i međunarodni odnosi), prema ulozi države i institucionalnom okviru⁵.

2.2.1. INDEKS GLOBALNE KONKURENTNOSTI – SVJETSKI EKONOMSKI FORUM

Svjetski ekonomski forum svake godine izdaje Godišnje izvješće konkurentnosti u kojem se konkurentnost nacionalnih ekonomija iskazuje kroz Indeks globalne konkurentnosti (*eng. Global Competitiveness Index*) za oko 140 zemalja svijeta. Indeks se temelji na određivanju pojma konkurentnosti kao skupu politika, institucija i čimbenika koji određuju stupanj produktivnosti u zemlji.

⁵ Lovrinčević Ž, Mikulić D., Rajh E., Usporedba metodologija mjerenja konkurentnosti nacionalnog gospodarstva i položaj Hrvatske, *Ekonomski pregled*, Vol. 59 No. 11, 2008., str. 603-645, dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=53080, (pristupljeno: 20.5.2019.)

Indeks globalne konkurentnosti je vrlo dobro prihvaćen način mjerenja konkurentnosti u svijetu posljednjih nekoliko godina. Obuhvaća ukupno 12 stupova konkurentnosti podijeljena u tri skupine:

- Osnovni faktori – osnova za ekonomije temeljene na osnovnim faktorima
- Faktori efikasnosti – osnova za ekonomije temeljene na faktorima efikasnosti
- Faktori inovativnosti i sofisticiranosti – osnova za ekonomije temeljene na inovacijskim faktorima

Tablica 1. prikazuje stupove konkurentnosti od svakog podindeksa.

Tablica 1. Stupovi konkurentnosti

Osnovni uvjeti	Povećanje efikasnosti	Inovacije i sofisticiranost
1. Institucije	5. Više obrazovanje i trening	11. Poslovna sofisticiranost
2. Infrastruktura	6. Efikasnost tržišta roba	12. Inovativnost
3. Makroekonomsko okruženje	7. Efikasnost tržišta rada	
	8. Razvoj financijskog tržišta	
4. Zdravstvo i osnovno obrazovanje	9. Tehnološka spremnost	
	10. Veličina tržišta	

Izvor: autorica rada, prema Zekić, Z., Samardžija, L., Pupovac, J.,: Analiza konkurentnosti Republike Hrvatske u europskom i globalnom logističkom prostoru, Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol. 26 No. 1 (140), 2017., str. 85-104., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/191340> (29.8.2019.)

Važna izmjena u izračunu Nacionalnog indeksa konkurentnosti dogodila se 2018. godine kada je Svjetski ekonomski forum bitno izmijenio metodologiju istraživanja. Kako izravna usporedba rezultata i ranga u 2018. godini s ranijim izdanjima izvješća nije moguća, WEF je izračunao kakva bi bila pozicija svih zemalja da je i prethodne godine bila primijenjena nova metodologija.

U novoj metodologiji ukupan broj indikatora smanjen je sa 114 na 98, a udio „čvrstih“ statističkih indikatora, uz one iz ankete gospodarstvenika, povećan je s ranijih 31-43% na 70%, što znači da sada ukupni rang znatno manje ovisi o

percepciji, a više o brojčanim i statističkim pokazateljima⁶. U istraživanje je uključeno 140 gospodarstava, odnosno 99% svjetskog BDP-a i 94% svjetske populacije.⁷ Osim toga, novi indeks naglašava četvrtu industrijsku revoluciju i inovacije, odnosno promjene nastale kroz unaprjeđenje računalne i komunikacijske tehnologije. Stupovi konkurentnosti više nisu podijeljeni u 3 skupine, nego u sljedeće četiri: poslovno okruženje, ljudski kapital, tržišta i inovacijski sistem. Nova podjela stupova konkurentnosti detaljnije je prikazana u Tablici 2.

Tablica 2. Stupovi konkurentnosti prema novoj metodologiji

Poslovno okruženje	Ljudski kapital	Tržišta	Inovacijski sistem
1. Institucije	5. Zdravlje	7. Tržište proizvoda	11. Poslovna dinamika
2. Infrastruktura	6. Obrazovanje i vještine	8. Tržište rada	12. Kapacitet za inovacije
3. Primjena ICT-a		9. Financijski sustav	
4. Makroekonomska stabilnost		10. Veličina tržišta	

Izvor: autorica rada, prema: Lider.media.hr, dostupno na:

<https://lider.media/aktualno/biznis-i-politika/hrvatska/izvjesce-o-globalnoj-konkurentnosti-hrvatska-se-toca-u-stagnaciji-reformi-nema/>, (29.8.2019.)

Novim indeksom mjeri se i udaljenost od „idealnog stanja“ ocjenom od 1 do 100, pri čemu je 100 najidealnije stanje, te se ukida shema pondera stupnja razvoja baziranog na visini BDP-a zemlje.

⁶ Poslovni dnevnik, dostupno na: <http://www.poslovni.hr/trzista/hrvatska-na-68-mjestu-u-svijetu-po-konkurentnosti-346051> (pristupljeno: 21.6.2019.)

⁷ Dnevnik.hr, dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/hrvatska-68-na-globalnoj-ljestvici-konkurentnosti-predzadnji-smo-po-efikasnost-pravnog-sustava---534675.html> (pristupljeno: 7.6.2019.)

2.2.2. INDEKS KONKURENTNOSTI – INSTITUT ZA RAZVOJ MENADŽMENTA

Institut za razvoj menadžmenta od 1989. godine objavljuje Svjetski godišnjak konkurentnosti u svrhu analiziranja i rangiranja sposobnosti nacija da kreiraju i održe okruženje koje održava konkurentnost poduzeća⁸. Prema Svjetskom godišnjaku konkurentnosti navode se sljedeće komponente koje mjerenjem formiraju ukupnu ocjenu konkurentnosti pojedine zemlje:

- Uspješnost ekonomije – domaće gospodarstvo, međunarodna trgovina, međunarodne investicije, zaposlenost i cijene
- Efikasnost vlade – javne financije, fiskalna politika, institucijski okvir, poslovno zakonodavstvo i društveno okruženje
- Poslovna efikasnost - proizvodnost, tržište rada, financije, upravljačke vještine, stavovi i vrijednosti
- Infrastruktura – osnovna, tehnološka i znanstvena infrastruktura, obrazovanje te zdravstvo i okoliš.

Ljestvica konkurentnosti IMD-a prikazuje 340 kriterija od kojih se 2/3 odnose na statističke indikatore, a 1/3 na istraživanje mišljenja gospodarstvenika. Institut mjeri konkurentnost za 63 zemlje, odnosno koliko dobro zemlje upravljaju svojim resursima i kompetencijama kako bi omogućile dugoročno stvaranje novih vrijednosti.

⁸ Nacionalno Vijeće za Konkurentnost, dostupno na: <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2018-konkurentnost-i-sposobnost-za-privlacenje-investicija-dramaticno-niski/> (pristupljeno 29.5.2019.)

2.3. ODRŽIVA KONKURENTNOST

Održiva konkurentnost definira se kao sposobnost zemlje da zadovolji potrebe sadašnje generacije uz održavanje ili povećanje nacionalnog i individualnog bogatstva u budućnosti vodeći računa o prirodnom, društvenom i gospodarskom kapitalu. Konceptija podrazumijeva ravnotežu triju dimenzija održivosti: ekonomske, društvene i ekološke održivosti.

Tablica 3. Koncept održive konkurentnosti

Ekonomska održivost	Društvena održivost	Ekološka održivost
Mjerena je putem indeksa globalne konkurentnosti (GCI)	<ol style="list-style-type: none">1. Pristup neophodnim potrebama – sanitarija, pitka voda i zdravstvena briga2. Ekonomska isključenost – zaposlenost, siva ekonomija i sigurnost3. Društvena kohezija . Ginijev koeficijent, socijalna mobilnost i nezaposlenost mladih	<ol style="list-style-type: none">1. Politika okruženja – zakonodavno okruženje, broj ratificiranih međunarodnih sporazuma i zaštita biosfere2. Korištenje obnovljivih resursa – opskrbljivanje poljoprivrede vodom, promjena šumskih površina i ribolovstvo3. Pogoršanje stanja okoliša – nivo koncentracije štetnih čestica i supstanci, intenzitet CO₂ i kvaliteta prirodnog okruženja

Izvor: autorica, prema (2014): Izvješće o globalnoj konkurentnosti : konkurentnost 2014., Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str.10, www.konkurentnost.hr (11.6.2019.)

Ekonomska održivost mjerena je putem indeksa globalne konkurentnosti, društvena djelomično putem indeksa globalne konkurentnosti uz uvođenje novih područja mjerenja, dok je ekološka održivost mjerena novim indikatorima.

Indeks održive konkurentnosti je pokušaj da se konkurentnost proširi, i to preko strogih regulativa zaštite okoliša. Može se pretpostaviti da one zemlje koje su u mogućnosti uravnotežiti gospodarski rast s društvenom održivošću i odgovornim korištenjem okoliša će u dugom roku imati više stope gospodarskog napretka i

kvalitete života. U konačnici, održivi razvoj ovisi o političkoj volji i spremnosti na promjene. Niz zemalja koje su najkonkurentnije prema GCI-u, to su i prema indeksima održive konkurentnosti, stoga konkurentnosti ne mora nužno biti u suprotnosti s održivošću.

3. KONKURENTNOST U ZEMLJAMA JUGOISTOČNE EUROPE

U zemlje jugoistočne Europe obuhvaćene ovim radom ubrajamo sljedećih 9 zemalja: Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Crnu Goru, Grčku, Hrvatsku, Makedoniju, Rumunjsku i Srbiju (*Kosovo je izuzeto iz analize zbog nedostatka podataka*). Na slici 3. prikazane su europske regije, od kojih je predmet ovog rada – jugoistočna Europa, obojana narančastom bojom.

Slika 3. Zemlje jugoistočne Europe

Izvor: Wikipedia.org, dostupno na:

https://hr.wikipedia.org/wiki/Jugoisto%C4%8Dna_Europa (27.5.2019.)

U cilju razvoja i stabilizacije tranzicijskih država jugoistočne Europe, Europska komisija je 1999. godine predložila Proces stabilizacije i pridruživanja. Procesom je obuhvaćeno 7 zemalja, i to: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Kosovo, Makedonija i Srbija. Dugoročno gledano, Europska komisija nastojala je razviti postojeće gospodarske, trgovačke i ekonomske odnose između navedenih država, te ih pripremiti na ispunjavanje uvjeta za članstvo u Europskoj

Uniji. Zbog lošeg gospodarskog stanja u jugoistočnim europskim zemljama osmišljeni su i programi pomoći kojima se financiraju projekti čiji je osnovni cilj ukloniti prepreke u postizanju europskih standarda. Rumunjska i Bugarska nisu uključene u proces, budući da su obuhvaćene prethodno nastalim dokumentom stabilizacije.

Uz prethodno istaknut dokument, važno je napomenuti i Pakt o stabilnosti koji je 1999. godine formirala Međunarodna zajednica na inicijativu Europske unije, kao pomoćni mehanizam za stabilizaciju regije. Navedenim se nastoji postići snažan politički proces i razvoj jugoistočne Europe te pozitivna suradnja među državama jugoistočne Europe, a ponajviše među članicama Europske unije koje se nalaze na području jugoistoka. Osim toga, paktom se nastoje realizirati razni projekti koji su usmjereni na razvoj jugoistočne Europe, naročito na infrastrukturu, promet, sigurnost te jačanje ekonomske i političke reforme, u cilju povećanja konkurentnosti.

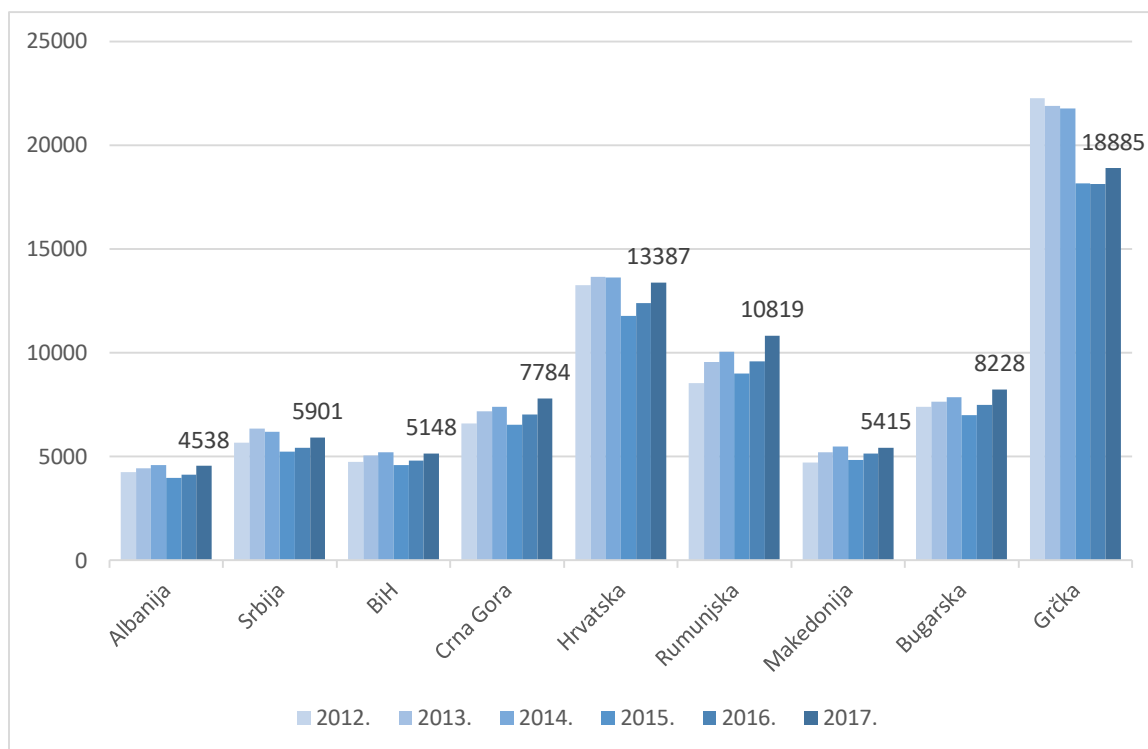
3.1. OBILJEŽJA ZEMALJA JUGOISTOČNE EUROPE

Prije usporedbe konkurentnosti zemalja, bitno je analizirati makroekonomska obilježja odabranih zemalja promatrajući BDP, inflaciju i nezaposlenost. Na teritoriju jugoistočne Europe uglavnom se nalaze male zemlje, odnosno male ekonomije koje su suočene sa raznim ograničenjima za razliku od velikih zemalja. One moraju iskoristiti svoje prednosti i potencijale kako bi suzbile borbu s negativnim situacijama i raznim ograničenjima.

Graf 1. prikazuje BDP po glavi stanovnika (iskazan u mil. US\$) od 2012. do 2017. godine za države jugoistočne Europe. Bruto domaći proizvod je indikator koji pokazuje vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u jednoj zemlji tijekom godine. Koristi se kao jedan od temeljnih pokazatelja opće slike ekonomije neke zemlje, jer je u pozitivnoj korelaciji s drugim makroekonomskim pokazateljima, kako objektivnim tako i subjektivnim. U većini država jugoistočne Europe BDP per capita bio je u uzlaznoj putanji do 2015. godine, kada je uslijedio pad, pa ponovni rast sve do danas. Izuzetak je Grčka čiji je BDP najveći u odnosu na analizirane zemlje, ali već dugi niz godina u konstantnom padu, odnosno od svjetske gospodarske krize 2008. godine, pa sve do 2017. godine kada je konačno postignut rast BDP-a te

zemlje. Osim toga, vidljivo je iz grafikona da najniži BDP po stanovniku bilježi Albanija, nakon koje slijede Bosna i Hercegovina, Makedonija i Srbija.

Graf 1. BDP per capita (u mil. \$)

Izvor: izrada autorice rada prema izvješću o globalnoj konkurentnosti (WEF)

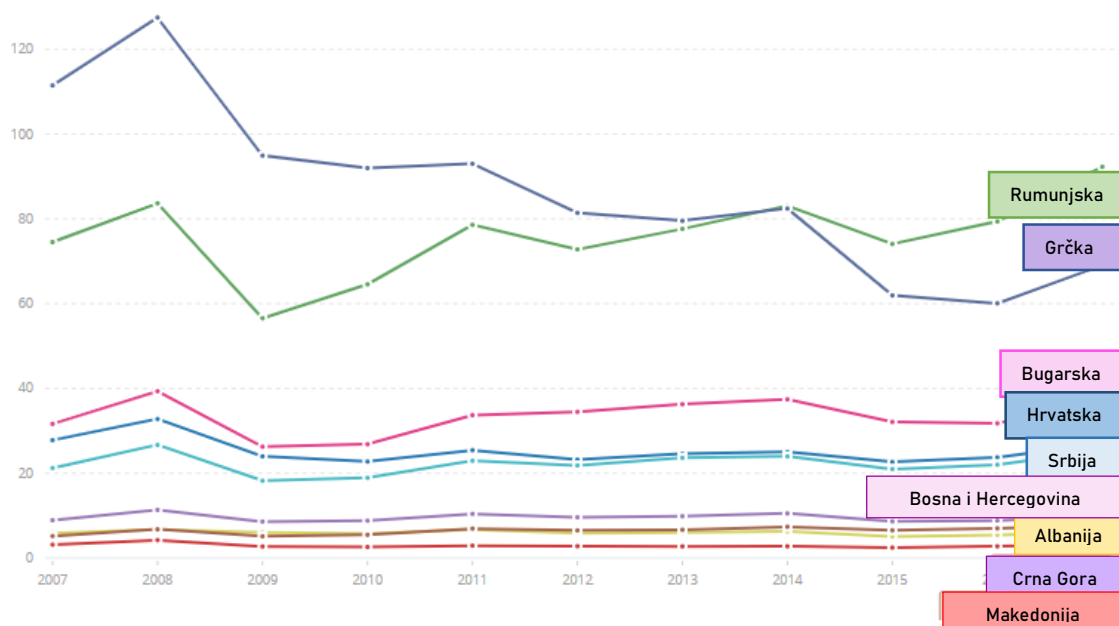
<http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf> (1.6.2019.)

Razdoblje od 2000. do 2008. godine bilo je uspješno za zemlje jugoistočne Europe zbog smanjenja jaza u razini gospodarskih razvoja u odnosu na zemlje EU, sve do globalne gospodarske krize. S nastupom krize, većina europskih zemalja zabilježila je značajan pad gospodarske aktivnosti, te je u svim zemljama kriza rezultirala smanjenjem komparativnih prednosti i izvozne konkurentnosti u većini izvoznih proizvoda.

Slika 4. prikazuje vrijednosti uvoza zemalja jugoistočne Europe u razdoblju od 2007. do 2017. godine. Najveći uvoz u iznosu od 92,284 mlrd. US\$ u 2017. godini ostvarila je Rumunjska, čiji je uvoz uglavnom u kontinuiranom rastu od 2009. godine. Grčka ostvaruje 69,07 mlrd. US\$, ali za razliku od Rumunjske, bilježi

konstantan pad uvoza od svjetske gospodarske krize. U svim je državama uvoz povećan u 2017. godini u odnosu na prethodnu godinu, a najmanje proizvoda i usluga uvezle su Crna Gora, Albanija i Makedonija.

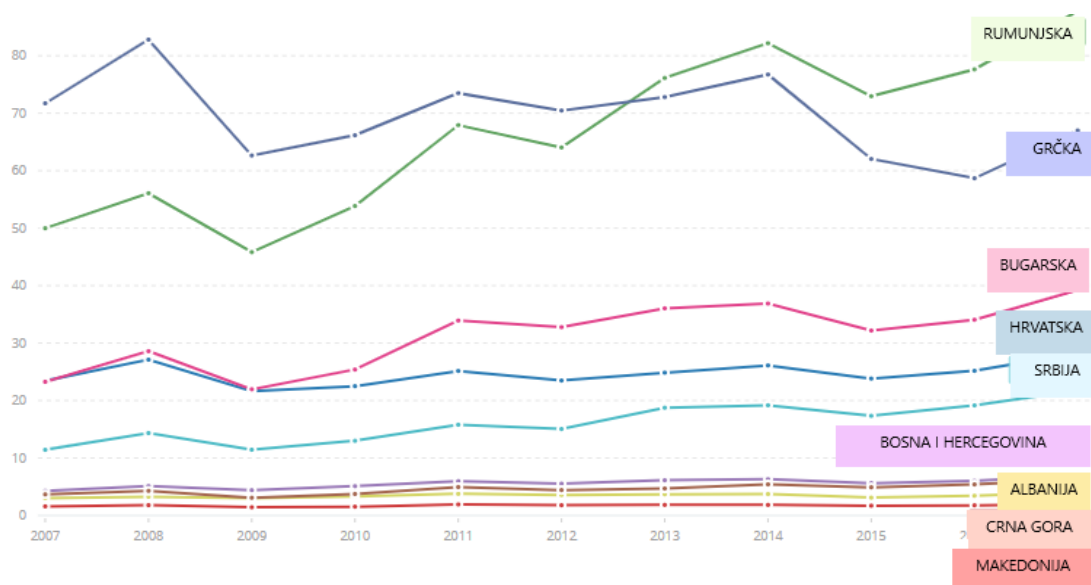
Slika 4. Uvoz zemalja jugoistočne Europe u razdoblju od 2007. do 2017. godine

Izvor: World Bank national accounts data i OECD National Accounts data files, dostupno na: https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?locations=HR-RO-GR-BG-RS-BA-AL-ME-MK&most_recent_value_desc=false (25.6.2019.)

Iz slike 5. možemo iščitati podatke o vrijednosti izvoza država jugoistočne Europe, te donijeti zaključak o suficitu odnosno deficitu vanjskotrgovinskih bilanci analiziranih zemalja. Kao što je slučaj i kod uvoza, najveću vrijednost izvoza ima Rumunjska ostvarujući vrijednost od 87,780 mlrd. US\$. Također, sve zemlje osim Grčke uglavnom imaju uzlazni pravac kretanja vrijednosti izvoza, kao i uvoza, a najmanje vrijednosti uvoza ostvaruju Crna Gora, Albanija i Makedonija.

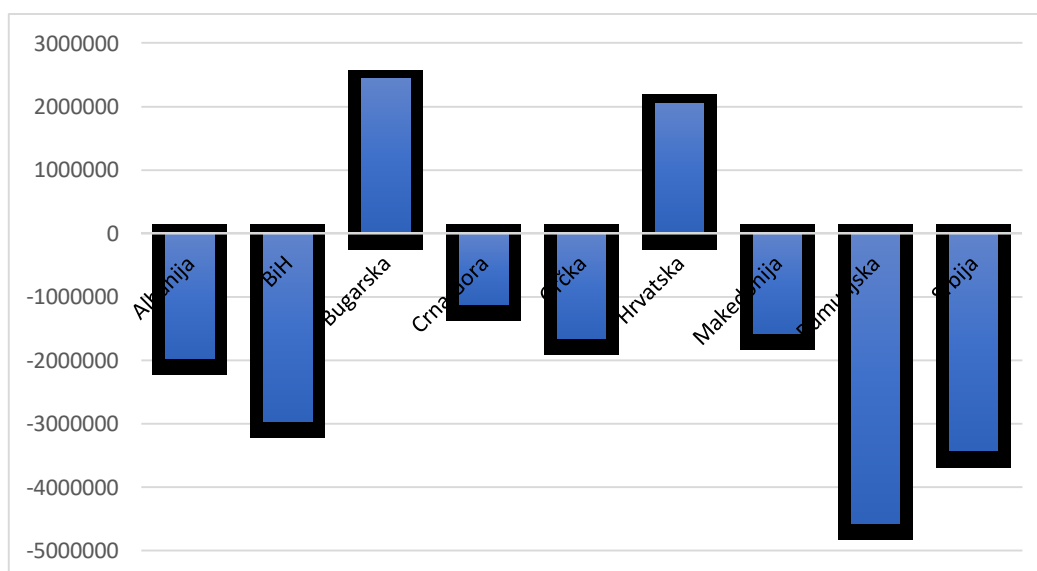
Slika 5. Izvoz zemalja jugoistočne Europe u razdoblju od 2007. do 2017. godine

Izvor: World Bank national accounts data i OECD National Accounts data files, dostupno na: https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=HR-RO-GR-BG-RS-BA-AL-ME-MK&most_recent_value_desc=false (1.7.2019.)

Usporedivši posljednja dva grafikona, odnosno vrijednosti uvoza i izvoza pojedinih zemalja, dolazimo do ukupnog salda bilance, koji se za 2017. godinu može iščitati iz grafa 2.

Graf 2. Vanjskotrgovinska bilanca zemalja jugoistočne Europe u 2017. godini

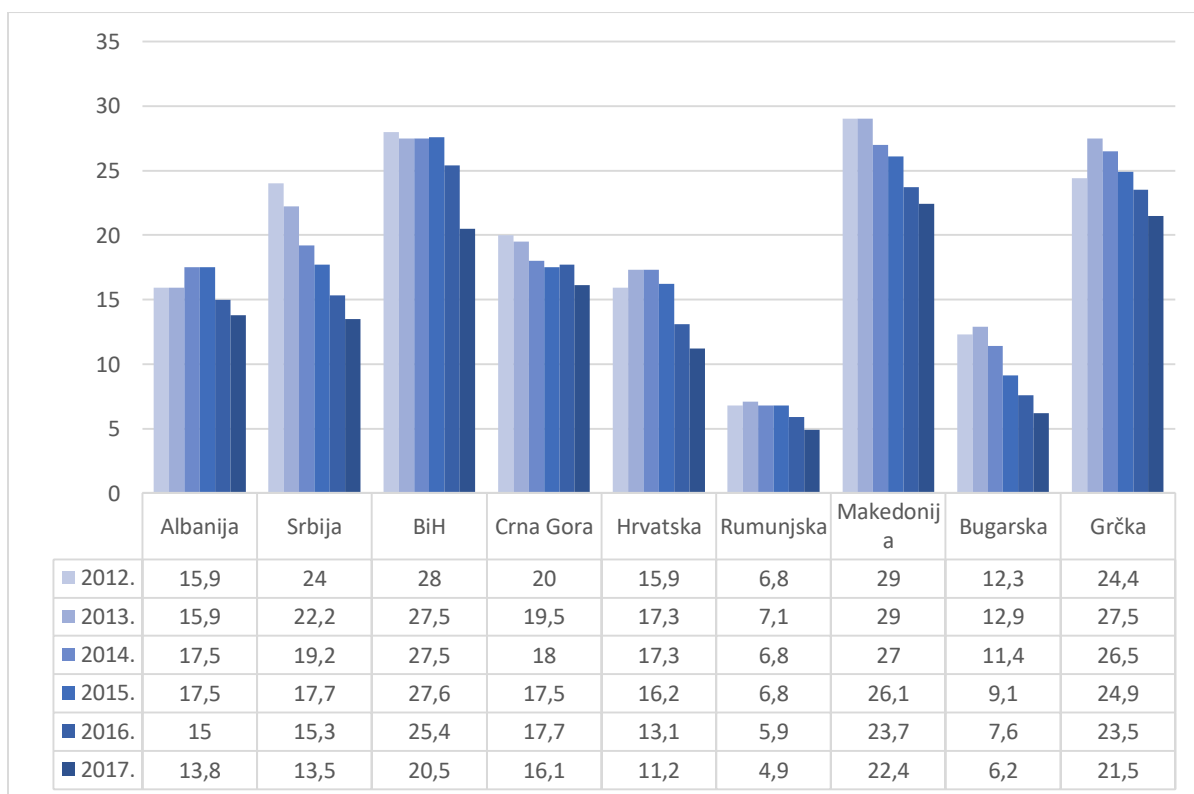

Izvor: autorica rada, prema podacima od Svjetske banke, dostupno na: https://data.worldbank.org/indicator/BN.GSR.GNFS.CD?end=2017&locations=HR-RO-GR-BG-RS-BA-AL-ME-MK&most_recent_value_desc=false (4.9.2019.)

Najbolji rezultat u posljednjoj (2017.) godini, odnosno suficit ostvaruje Hrvatska, što se može pripisati izvozu turističkih usluga koji kompenzira loš trend izvoza roba. Uz Hrvatsku, još je jedino Bugarska ostvarila pozitivan saldo bilance, dok su sve ostale države bilježile deficit. Najveći deficit bilježe Rumunjska, Srbija, Grčka te Bosna i Hercegovina.

Sljedeća bitna makroekonomska varijabla koja pokazuje stanje gospodarstva je stopa nezaposlenosti. Graf 3. prikazuje postotke nezaposlenosti 9 analiziranih država jugoistočne Europe za razdoblje od 2012. do 2017. godine. Vidljivo je da je stopa nezaposlenosti u svim državama, iako je različitog intenziteta, uglavnom u padu posljednjih pet godina. Također, uočavamo da najmanju stopu nezaposlenosti bilježi Rumunjska sa 4,9%, dok najveću stopu nezaposlenosti ima Makedonija sa 22,4%, a slijede ju Grčka i Bosna i Hercegovina.

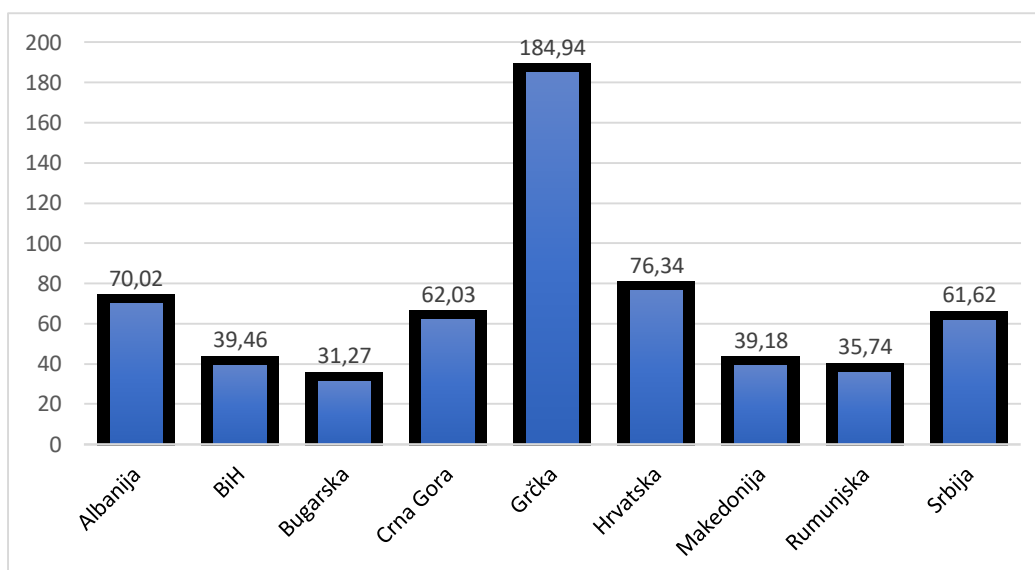
Graf 3. Stope nezaposlenosti

Izvor: izrada autorice rada, prema World Bank national accounts data i OECD National Accounts dana files, dostupno na: <https://data.worldbank.org/indicator> (7.7.2019.)

Na grafu 4. prikazani su postoci javnog duga u BDP-u zemalja jugoistočne Europe za 2017. godinu. Vidljivo je da je Grčka najzaduženija zemlja sa dugom gotovo duplo većim od vlastitog BDP-a. Od ostalih zemalja, dug Hrvatske iznosi gotovo 80% BDP-a, Albanije 70%, Srbije i Crne Gore oko 60%, dok javni dug ostalih 4 zemalja iznosi manje od 40% BDP-a.

Graf 4. Javni dug (udio u BDP-u) za 2017. godinu

Izvor: autorica rada, prema podacima od IMF-a, dostupno na:

https://www.imf.org/external/datamapper/CG_DEBT_GDP@GDD/CHN/FRA/DEU/ITA/JPN/GBR/USA/HRV (5.9.2019.)

Tablica 4. u nastavku prikazuje harmonizirani indeks potrošačkih cijena (HIPC), odnosno razinu inflacije za tri zemlje za koje nije izračunat HIPC (Albanija, BiH, Crna Gora – označene *) u posljednje tri godine. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena nastao je kao jedinstvena mjera inflacije na teritoriju Europske Unije kako bi osigurao mogućnost usporedbe kretanja inflacije u zemljama članicama i budućim članicama EU.

Tablica 4. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena

	Albanija	BiH	Bugarska	Crna Gora	Grčka	Hrvatska	Makedonija	Rumunjska
2016.	-0,7*	1,4*	-1,3	5,1*	0	-0,6	0,2	-1,1
2017.	1,46*	1,7*	1,2	3,83*	1,1	1,3	2,1	1,1
2018.	0,79*	1,4*	2,6	2,47*	0,8	1,6	2,3	4,1

Izvor: autorica rada, prema podacima iz Eurostata, dostupno na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en> i Svjetske banke, dostupno na: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.DEFL.KD.ZG?locations=HR-RO-GR-BG-RS-BA-AL-ME-MK&most_recent_value_desc=false&start=2015 (7.9.2019.)

Najveći rast cijena u 2018. godini izmjeren je za Rumunjsku, a najmanji za Albaniju odnosno Grčku. Možemo primijetiti kako je Rumunjska zabilježila najveću promjenu razina cijena u posljednje tri godine, pa je tako sa najvećim padom cijena od 1,1% u 2016. godini, u posljednjoj godini mjerenja, 2018., postigla najveći rast cijena od 4,1 postotnih boda. Osim Rumunjske, 2016. godini pad opće razine cijena zabilježen je u Albaniji, Bugarskoj i Hrvatskoj, a nakon toga za nijednu zemlju već dvije uzastopne godine nije zabilježen pad cijena.

3.2. USPOREDBA KONKURENTNOSTI ZEMALJA JUGOISTOČNE EUROPE PREMA RAZLIČITIM METODOLOGIJAMA

Izrada globalnog indeksa konkurentnosti temelji se na anketiranju poslovnih subjekata u svakoj obuhvaćenoj zemlji i statističkim podacima. Budući da je Svjetski ekonomski forum promijenio metodologiju indeksa 2018. godine zbog čega podaci nisu usporedivi s prethodnim izvješćima, u nastavku će biti obrađeni podaci do 2017. godine. U posljednjem izvještaju 2017. godine, prema staroj metodologiji, obrađeni su odgovori 12.775 ispitanika iz 137 zemalja svijeta⁹.

Tablica 5. prikazuje rangove zemalja jugoistočne Europe u zadnjih 10 godina prema globalnom indeksu konkurentnosti. Rangovi svih promatranih zemalja kretali su se uglavnom između 50. i 100. mjesta.

Tablica 5. Indeks globalne konkurentnosti za zemlje jugoistočne Europe u razdoblju od 2008. do 2017. godine

	Albanija	BiH	Bugarska	Crna Gora	Grčka	Hrvatska	Makedonija	Rumunjska	Srbija
2008.	108	107	67	65	67	61	89	68	85
2009.	96	109	67	62	71	72	84	64	93
2010.	88	102	71	49	83	77	79	67	96
2011.	78	100	74	60	90	76	79	77	95
2012.	89	88	62	72	96	81	80	78	95
2013.	95	87	57	67	91	75	73	76	101
2014.	97	/	54	67	81	77	63	59	94
2015.	93	111	54	70	81	77	60	53	94
2016.	80	107	50	82	86	74	68	62	90
2017.	75	103	49	77	87	74	/	68	78

Izvor: izrada autorice, prema godišnjim izvješćima konkurentnosti, dostupno na:

<https://www.weforum.org/reports> (11.7.2019.)

⁹ Hrvatska gospodarska komora, Konkurentnost zemalja srednje i istočne Europe: osvrt na Bugarsku, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-konkurentnost-hr-i-bugarska5acc78671346d.pdf>, (pristupljeno: 18.6.2019.)

Konkurentnost Bugarske s rangom 49. bila je najbolje ocijenjena u posljednjem desetljeću te je očit njen kontinuiran napredak na globalnoj ljestvici. U Bugarskoj su najbolje ocijenjena područja konkurentnosti u posljednjem izvješću bila makroekonomsko okruženje i tehnološka spremnost, a najlošije institucije i poslovna sofisticiranost. Nakon Bugarske, druga najbolje rangirana je Rumunjska, koja je zadržala isto mjesto (68.) kao i deset godina ranije.

S druge strane, Bosna i Hercegovina uglavnom se kreće oko 100. mjesta i trenutno je najmanje konkurentna zemlja jugoistočne Europe. Albanija je u zadnjem istraživanju 2017. godine, zauzela 75. poziciju što je njihov najbolji rezultat u proteklih 10 godina, te se vidi značajan napredak konkurentnosti te države u odnosu na 2008. godinu kada je zauzimala 108. mjesto na ljestvici. Jedno mjesto ispred nalazi se Hrvatska, no za razliku od Albanije pala je za 13 mjesta na ljestvici u odnosu na 2008. godinu. U Grčkoj je konkurentnost nazadovala za 20 mjesta u odnosu na 2008. godinu i sada zauzima 87. mjesto, a u Crnoj Gori za čak 22 mjesta, te je sada na 77. poziciji. U Srbiji se situacija nakon krize pogoršavala do 2013. godine kada je sa 85. došla do sebi najgoreg 102. mjesta, nakon čega postaje sve konkurentnija pa u zadnjem izvješću zauzima 78. mjesto. U izvješće Svjetskog ekonomskog foruma 2017. godine nije ubrojena Makedonija zbog manjka podataka, ali je do 2016. godine uspjela napredovati za 21 mjesto poslije svjetske gospodarske krize.

Konačno, zaključujemo da je danas stanje gospodarstva, barem što se tiče konkurentnosti gore nego što je bilo 2008. godine u 3 zemlje (Crna Gora, Hrvatska i Grčka), konkurentnost Rumunjske je stagnirala, dok je u ostalim zemljama konkurentnost u boljitku.

Izračun globalne konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma prema novoj metodologiji za posljednje dvije godine (2017. i 2018.) prikazan je u Tablici 6. U istoj tablici nalaze se i rangovi konkurentnosti koju izračunava Institut za razvoj poslovnog upravljanja za posljednje tri godine (2017., 2018. i 2019.).

Tablica 6. Usporedba konkurentnosti odabranih zemalja prema različitim metodologijama

Zemlja	GCI		IMD		
	2017.	2018.	2017.	2018.	2019.
Albanija	80.	76.			
Bosna i Hercegovina	90.	91.			
Bugarska	51.	51.	49.	48.	48.
Crna Gora	73.	71.			
Hrvatska	66.	68.	59.	61.	60.
Makedonija		84.			
Rumunjska	52.	52.	50.	49.	49.
Srbija	70.	65.			
Grčka	53.	57.	57.	58.	57.

Izvor: autorica rada, prema godišnjem izvješćima o konkurentnosti od WEF-a i IMD-a, dostupno na: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-competitiveness-ranking-2019/http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf> (8.7.2019.)

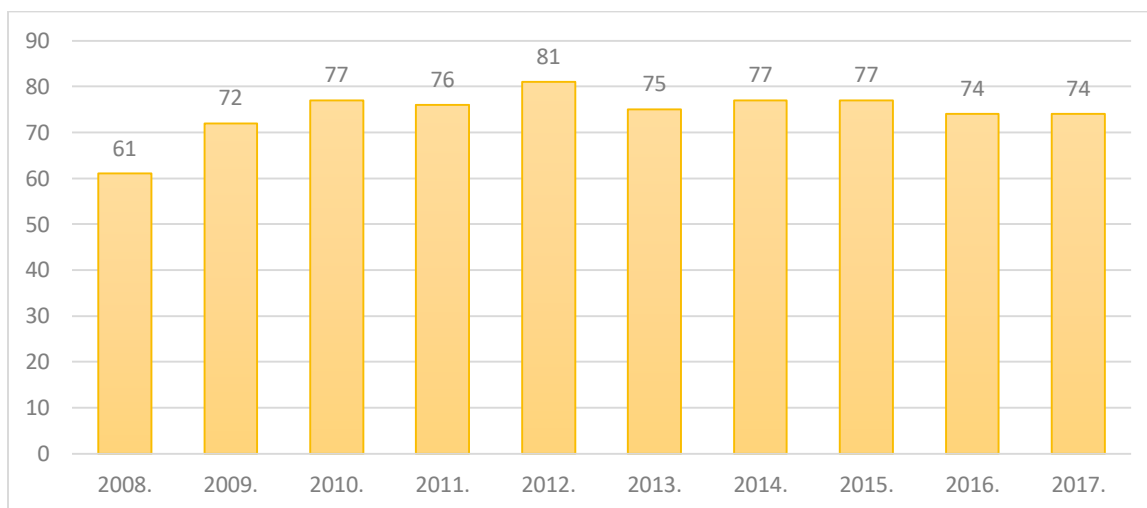
Prema novoj metodologiji najbolje rangirane zemlje jugoistočne Europe posljednje dvije godine su Bugarska (51. mjesto) i Rumunjska (52.mjesto). Makedonija je trenutno na 68. mjestu, ali zbog manjka podataka usporedba s prethodnom godinom nije moguća. Najgore rangirana je Bosna i Hercegovina, a osim nje, pogoršanje su ostvarile Grčka i Hrvatska, dok su pozitivna kretanja vidljiva kod Srbije, Albanije i Crne Gore.

Institut za razvoj menadžmenta obuhvaća ukupno 63. svjetske ekonomije, od kojih su u istraživanje uključene samo četiri iz jugoistočne Europe i to: Bugarska, Hrvatska, Rumunjska i Grčka. Prema ovom mjerenju, Hrvatska zauzima najgore 60. mjesto i ostvaruje pad za jedno mjesto u odnosu na dvije godine ranije. Grčka je zadržala 57. poziciju, dok su Rumunjska i Bugarska napredovale za jedno mjesto i nalaze se na 49., odnosno 48. mjestu.

4. POLOŽAJ HRVATSKE U ODNOSU NA ZEMLJE JUGOISTOČNE EUROPE

Graf 5. prikazuje rangove konkurentnosti Hrvatske prethodnih deset godina, odnosno od 2008. do 2017. godine prema Globalnom indeksu konkurentnosti. U godini svjetske ekonomske krize Hrvatska je zauzimala 61. mjesto na ljestvici globalne konkurentnosti, te je bilježila pad ranga do 2012. godine kada zauzima 81. mjesto.

Graf 5. Rang Hrvatske prema GCI od 2012. do 2017. godine

Izvor: izrada autorice rada prema izvješćima o globalnoj konkurentnosti, WEF, dostupno na: <http://www3.weforum.org/docs> (9.7.2019.)

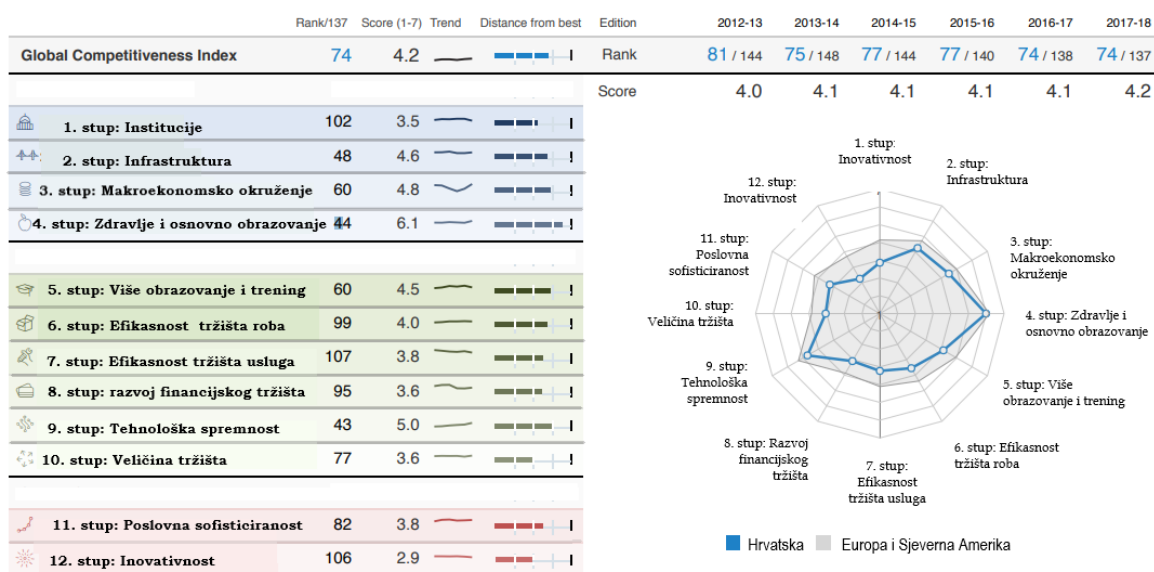
Ovakav trend kretanja konkurentnosti Hrvatske promatran u usporedbi s drugim zemljama upućivao je na zaključak da hrvatsko gospodarstvo nazaduje na ljestvici konkurentnosti. Hrvatsku su prestizale zemlje koje su nakon kriznog razdoblja poboljšavale svoju konkurentnost brže, kvalitetnije i efikasnije. Od 2013. godine do danas, rang Hrvatske se poboljšao i napredovao do posljednje zabilježene 74. pozicije.

4.1. PREDNOSTI I NEDOSTATCI KONKURENTSKE POZICIJE HRVATSKE

Rezultati najnovijeg istraživanja od 2018. godine ponovno su ukazali na nužnost provođenja reformi u Hrvatskoj, određivanje jasne dugoročne vizije kao opis željenog stanja u budućnosti te precizno definirane sektorske strategije koje će omogućiti takvu viziju.

Nekvalitetne politike, faktori koji određuju produktivnost zemlje i nedovoljan tehnološki napredak uzrokovale su daljnje stagniranje konkurentnosti Hrvatske na globalnoj razini. Tako je na ljestvici globalne konkurentnosti Hrvatska najlošije rangirana u stupu efikasnosti tržišta rada, gdje drži 107. poziciju., po inovativnosti je na 106. mjestu, a u stupu institucije nalazi se na 102. poziciji. Niska pozicija po stupu institucije posljedica je neefikasnosti pravnog sustava u rješavanju sporova i opterećenja vladinim regulacijama.

Slika 6. Konkurentnost Republike Hrvatske po stupovima

Izvor: Izvješće o globalnoj konkurentnosti (2018. godina) , WEF, dostupno na:

<http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> (10.7.2019.)

Lošem rangu u stupu inovativnosti za Hrvatsku najviše je pridonio problem slabog financiranja i nefinanciranja inovativnih projekta u početnoj fazi, što usporava i sprečava razvoj inovacija umjesto da ih pretvori u komercijalne projekte. Dakle,

premala izdvajanja za znanost i pad investicija u istraživanje, razvoj i inovacije, ali i nerazumijevanje činjenice da će se ulaganje vratiti kroz povećanje inovativnosti i konkurentnosti dovelo je do 106. mjesta na ljestvici. Država mora poticati transfer znanja i tehnologija, te razvijati znanstveni i obrazovni sustav za primjenu novih znanja u stvaranju inovativnih proizvoda i usluga.

Hrvatska treba maksimalno iskoristiti svoje prednosti u okviru jugoistočne Europe, pri čemu se može istaknuti 43. pozicijom u stupu tehnološke spremnosti, 44. pozicijom u zdravstvu i osnovnom obrazovanju i infrastrukturu u kojem stupu zauzima 48. mjesto. Da bi se gospodarstvo nastavilo razvijati, potrebno je povećati izvoz roba, budući da se suficit trenutno ostvaruje zbog velikog izvoza usluga, odnosno prvenstveno zbog turizma.

U postizanju konkurentnosti u poduzećima danas nezaobilazno mjesto ima korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija pa je važno biti prisutan na internetu te obogatiti poslovanje e-trgovinom. Osim razvijanjem e-poslovanja, poduzeća danas mogu svoju konkurentnost povećati operativnom učinkovitošću (biti bolji od konkurencije) ili strateškim pozicioniranjem (biti drugačiji od konkurencije).

Za osnaživanje inovacijskog ekosistema politika države mora poticati transfer tehnologija i znanja da bi zajedno s razvojem znanstvenog i obrazovnog sustava mogla osnažiti tehnološku spremnost gospodarstva za primjenu novih znanja u kreiranju inovativnih proizvoda i usluga¹⁰. Kroz bitan napredak u ukidanju administrativnih procedura, stvaranju ozračja pravne sigurnosti te smanjenju davanja poduzetnika, Vlada može unaprijediti poslovnu i ulagačku klimu. Uz to, bitno je poboljšati i unaprijediti efikasnost pravnog sustava u osporavanju propisa i u rješavanju sporova, zapošljavanje i otpuštanje radnika, lakoću zapošljavanja strane radne snage, te opterećenja Vladinih propisima.

Također, „odljev mozgova“ u Hrvatskoj je sve istaknutiji unutar samog znanstvenog sustava u kojem nedostaje veći broj kvalitetnih mladih stručnjaka, a stanje će se i dodatno pogoršavati. Stoga, kontinuirano ulaganje u proces obrazovanja i znanost, drugačiji tretman znanosti i znanja, kao i stvaranje čvršćih

¹⁰ Poslovni dnevnik, dostupno na: <http://www.poslovni.hr/trzista/hrvatska-na-68-mjestu-u-svijetu-po-konkurentnosti-346051> (pristupljeno: 26.6.2018.)

kontakata sa znanstvenom dijasporom mogu biti prvi koraci u stvaranju preduvjeta za 'cirkulaciju mozgova' koja bi znatno ubrzala daljnji razvoj gospodarskog stanja Hrvatske.

Povećanje konkurentnosti ovisi o ljudima s visokom razinom kompetencija za poslove u sadašnjosti i mogućnošću prilagodbe poslovima u budućnosti. Povećanje konkurentnosti zemlje zahtjeva fleksibilnu radnu snagu koja je sposobna prilagoditi se proizvodnim, tehnološkim i tržišnim promjenama. Potrebno je poboljšati reakciju na potrebe tržišta rada, pridonoseći konkurentnosti svakog sektora. Prilagođavanje potrebama tržišta rada može se postići kroz suradnju obrazovnih institucija i poslodavaca. Napredovanjem tehnologije, javlja se potreba za zamjenom postojeće radne snage, novom koja nužno mora biti informatički obrazovana. Činjenica je, da su obrazovanje i konkurentnost usko povezani. Dodatna godina obrazovanja stanovništva u nekoj zemlji omogućava povećanje proizvodnje za 4-7% po stanovniku, sukladno tome, dodatna godina obrazovanja radnika rezultira većom zaradom i to od 5-15%. Ulaganje u obrazovanje stanovništva neke zemlje rezultira njihovom većom zaradom, a time i povećanjem nacionalnog dohotka te zemlje, čime zemlja postaje konkurentnija u odnosu na one s nižim nacionalnim dohotkom.

4.2. PREPORUKE ZA RAST KONKURENTNOSTI

Nacionalno vijeće za konkurentnost djeluje od 2002. godine kao savjetodavno tijelo koje okuplja predstavnike gospodarstva, Vlade, sindikata, znanosti i obrazovanja. Činjenica da Hrvatska zaostaje za usporednim zemljama, kao i nužnost modernizacije zemlje kako bi se osigurao gospodarski napredak, 2004. godine dovela je do stvaranja dokumenta pod nazivom „55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske“. Vijeće je utvrdilo sedam prioriternih područja za poboljšanje hrvatske konkurentnosti te je osnovalo sedam stručnih skupina sa zadaćom razrade iscrpnih preporuka za buduću politiku. Stručne su skupine osnovane za sljedeća područja:

- Obrazovanje za rast i razvoj
- Pravna država sukladna EU
- Troškovna i cjenovna konkurentnost
- Razvoj inovativnosti i tehnologije
- Jačanje malih i srednjih poduzeća
- Regionalni razvoj i razvoj klastera
- Stvaranje pozitivnog stava i liderstva¹¹.

Također, Vijeće je postavilo četiri ključna nacionalna strateška cilja: ostvarivanje održivog rasta BDP-a, smanjivanje nezaposlenosti, povećanje kvalitete življenja i povećanje stupnja društvene uključenosti. Dokument je osmišljen kao temelj za daljnji rad, kao pomoć u razumijevanju i mobiliziranju javnosti u pogledu izazova s kojima se Hrvatska suočava, koji bi naposljetku trebao donijeti viši životni standard za sve hrvatske građane. Preporuke su bile postavljene za deset godina (do 2014. godine), stoga danas više nisu aktualne.

Prva hrvatska izvozna strategija predstavljena je 2007. godine na konvenciji Hrvatskih izvoznika. Kao četiri glavna cilja strategije „Hrvatska izvozna ofenziva“ u njenom prvom trogodišnjem razdoblju (od 2007. do 2010.) postavljeno je:

- povećanje ukupnog broja tvrtki izvoznika za 25%, odnosno sa tadašnjih 11 tisuća na gotovo 14 tisuća izvoznika

¹¹ NVK (2004.): 55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske, dostupno na: <http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/NVK-55-Preporuka.pdf> (pristupljeno 19.6.2018.)

- promjena strukture izvoza, odnosno povećanje udjela izvoza proizvoda s dodanom vrijednošću
- povećanje konkurentnosti proizvodnje repromaterijala i komponenti za složene proizvode, te
- osnivanje šest izvoznih klastera¹².

Ciljevi su bili usmjereni ka rješavanju ključnih problema koji priječe jači rast izvoza, kao što su premali kapaciteti, usitnjenost proizvodnje i nedovoljna konkurentnost. Projekt se sastojao od 29 mjera, od kojih se njih 24 odnosi izravno na same poduzetnike, a za realizaciju ofenzive Vlada je osigurala 24 milijuna kuna, prvenstveno za davanje poticaja.

Međutim, umjesto poticaja, izvoz bi znatno olakšalo ukidanje brojnih administrativnih prepreka i poboljšanje poslovne klime kako bi i sama postala poticajna za izvoz. Realnost je bila sasvim oprečna operativnim dokumentima. Već u prvoj godini primjene strategije, uvozno-izvozna krivulja dobila je negativan oblik. Uz porast izvoza, više je rasla vrijednost uvoza, što je već u prvoj godini rezultiralo rastom vanjskotrgovinskog deficita za gotovo 20% više nego u istom razdoblju prethodne godine. U konačnici, Hrvatska izvozna ofenziva nije dala očekivane rezultate, te je pala u zaborav u relativno kratkom vremenu.

¹² Vlada RH, Hrvatska izvozna ofenziva, dostupno na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/predstavljena-hrvatska-izvozna-ofenziva/7056> (pristupljeno 22.6.2018.)

4.3. HRVATSKA I STRATEGIJA EUROPA 2020.

Strategija Europa 2020 je desetogodišnja strategija koju je 3. ožujka 2010. predložila Europska komisija za unapređenje gospodarstva Europske unije. Cilj mu je tzv. „pametna, održiva i uključiva rast“ uz veću koordinaciju nacionalne i europske politike. Strategija ima postavljene ambiciozne ciljeve u pet područja: zapošljavanje, inovacije, obrazovanje, smanjenje stanovništva i klima/energetika¹³.

Glavni ciljevi ove strategije su:

- Povećati stopu zaposlenosti stanovništva u dobi od 20 do 64 godine sa 69% na najmanje 75%
- Realizirati cilj ulaganja 3% BDP-a u istraživanje i razvoj
- Smanjiti emisiju stakleničkih plinova za najmanje 20%, povećati udio obnovljive energije u finalnoj potrošnji energije na 20% i postići povećanje energetske učinkovitosti od 20%
- Smanjiti udio rano napuštanja škola s 15% na 10% i povećati udio stanovništva u dobi od 30 do 34 godine koji su završili tercijarno obrazovanje s 31% na najmanje 40%
- Smanjiti broj europskih stanovnika koji žive ispod nacionalnih linija siromaštva za 25%, podizanjem 20 milijuna ljudi iz siromaštva¹⁴.

Glavni poticaj za provođenje strategije bila je uglavnom ekonomska i financijska kriza, kao način da se zemlje članice ponovno počnu razvijati. Napredak u ostvarenju ciljeva potiče se u prati u okviru Europskog semestra, odnosno godišnjeg ciklusa koordinacije ekonomskih i proračunskih politika. Uspjeh strategije uvelike ovisi o sposobnosti država članica da osiguraju svoju ulogu u provedbi potrebnih reformi. Vlade moraju svake godine dostaviti dva izvješća – programe stabilnosti i nacionalne programe reformi, u kojima objašnjavaju na koje se načine nastoje približiti ostvarenju nacionalnih ciljeva.

Hrvatska je dosad napredovala u važnim strukturnim reformama, a posebno u pogledu javnog duga koji je u posljednje tri godine (od 2015. do 2018.) smanjen

¹³ Vlada RH, Europa 2020, dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454> (pristupljeno: 27.6.2018.)

¹⁴ Europska komisija, EUROPA 2020: Europska strategija za pametna, održiva i uključiva rast, dostupno na: <https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/europa-2020.pdf> (pristupljeno: 25.6.2018.)

za 3%. U razdoblju od 2014. do 2020. godina Hrvatska ima na raspolaganju gotovo 11 milijardi eura iz europskih strukturnih i investicijskih fondova, od čega su do siječnja 2019. ugovoreni projekti u iznos od 6,75 milijardi eura, odnosno 63% dodijeljenih sredstava.

U posljednjem Nacionalnom programu reformi koji je Vlada sastavila 2019. godine istaknuto je 10 reformskih prioriteta koji su podijeljeni u tri skupine glavnih ciljeva:

1. Jačanje konkurentnosti gospodarstva – unaprjeđenje poslovnog okruženja i javne uprave, rast investicija, poboljšanje upravljanja i raspolaganja državnom imovinom te poboljšanje učinkovitosti pravosudnog sustava;
2. Povezivanje obrazovanja s tržištem rada
3. Održivost javnih financija – unaprjeđenje fiskalnog okvira i fiskalne discipline, poticanje demografske obnove, unaprjeđenje sustava socijalne skrbi te osiguranje financijske stabilnosti, održivosti i kvalitete zdravstvenog sustava¹⁵.

U srednjoročnom razdoblju očekuje se nastavak gospodarskog rasta, te se u 2019. godini predviđa realni rast BDP-a od 2,5%. Glavni pokretač rasta domaće potražnje bit će osobna potrošnja, a inflacija će se zadržati na niskim razinama. Predviđa se i nastavak povoljnih kretanja na tržištu, odnosno se niža stopa nezaposlenosti i blagi rast produktivnosti rada.

¹⁵ Vlada Republike Hrvatske: Nacionalni program reformi 2019., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2019/Travanj/153%20sjednica%20VRH//Nacionalni%20program%20reformi%202019..pdf>, pristupljeno: 2.9.2019.

5. ZAKLJUČAK

Konkurentnost je sveobuhvatan pojam i ne postoji jedinstvena definicija koja bi opisala isti. To je kategorija koja se može promatrati s više aspekata, u smislu cjelokupne nacionalne ekonomije, sektora, djelatnosti, ali i samog poduzeća. Pojedina zemlja može se smatrati konkurentnom pod uvjetom da ima značajnu ulogu u proizvodnji i plasiranju roba ili usluga na svjetskom tržištu te da građani te zemlje u promatranom razdoblju ostvaruju veći životni standard mjeren različitim pokazateljima.

Temeljni cilj svake zemlje je postići stanje opće ravnoteže i podići razinu zadovoljenja potreba stanovništva. Iz toga proizlaze operativni ciljevi poput veće zaposlenosti, niske stope inflacije, poboljšanje platne bilance, poticanje izvoza i jačanja konkurentnosti. Male ekonomije jugoistočne Europe, koje su već bile u zaostatku za većim dijelom razvijenije Europe, dodatno je ugrozila svjetska ekonomska kriza 2008. godine. Rad prati nacionalnu konkurentnost 9 zemalja uključenih u analizu (Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Makedonija, Rumunjska, Srbija). Ekonomske politike država uglavnom su više usmjerene na postizanje stabilnosti glavnih makroekonomskih činitelja, a manje se bave gospodarskim rastom i razvojem.

Nakon cijelog desetljeća, u ovom dijelu Europe konačno se vide 'ozdravljenja' gospodarstva i napredak cjelokupne regije, iako se u nekim zemljama još uvijek vide posljedice krize, posebno u Grčkoj. Za razliku od nje, Bugarska i Rumunjska iz godine u godinu postaju sve konkurentnije zemlje te se konačno mogu mjeriti i sa drugim, razvijenijim dijelom Europe. Pozitivna slika Hrvatske ogleda se u tehnološkoj spremnosti, zdravlju i osnovnom obrazovanju, dok je u pogledu rada institucija, te poticanja i ulaganja u inovativnost potrebno provesti još niz reformi za poboljšanje. Hrvatska već gotovo dva desetljeća donosi strategije kojima namjerava poboljšati konkurentnost, od kojih su u radu ukratko predstavljene '55 preporuka za povećanje konkurentnosti', 'Hrvatska izvoza ofenziva' i aktualna strategija u suradnji s Europskom komisijom – 'Europa 2020'. Gledajući dosadašnje strategije, realnost ne daje očekivane rezultate, a strategija 'Europa 2020' potiče Hrvatsku da ulaže napore u realizaciju zajednički prepoznatih ciljeva.

SAŽETAK

Svrha ovog rada je analizirati temeljna makroekonomska obilježja te usporediti konkurentnost zemalja jugoistočne Europe. Analizom je obuhvaćeno sljedećih 9 država: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Makedonija, Rumunjska i Srbija. U radu se definira pojam konkurentnosti, te indeksi za mjerenje konkurentnosti objavljeni od strane Svjetskog ekonomskog foruma i Instituta za razvoj menadžmenta.

Rad se bavi analizom osnovnih makroekonomskih pokazatelja - uvoz, izvoz, BDP po glavi stanovnika, vanjski dug te stope inflacije i nezaposlenosti, kako bi prikazali stanje obuhvaćenih gospodarstva. Nadalje su analizirane ljestvice globalne konkurentnosti u posljednjih 10 godina u svrhu prikaza i usporedbe konkurentnosti između navedenih zemalja. Najkonkurentnije zemlje jugoistočne Europe u posljednje dvije godine su Rumunjska i Bugarska, dok su najgore rangirane na ljestvici globalne konkurentnosti Makedonija te Bosna i Hercegovina.

Posljednji dio rada bavi se konkurentskom pozicijom Hrvatske uz poseban osvrt na preporuke za rast i na strategiju Europa 2020.

Ključne riječi: konkurentnost, jugoistočna Europa, makroekonomska obilježja

SUMMARY

The purpose of this text is to analyze the main macroeconomic indicators and to compare the competitiveness of Southeast European countries. The analysis covers the following nine countries: Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Montenegro, Greece, Croatia, North Macedonia, Romania and Serbia. The text defines the concept of competitiveness, and the indicators for measuring competitiveness published by the World Economic Forum and the Institute for Management Development.

Text discusses the basic macroeconomic indicators – imports, exports, GDP per capita, external debt, inflation and unemployment rates, to show the state of the covered economies. Furthermore, there have been analyzed the Global Competitiveness Reports of the last ten years for the purpose of showing and comparing the competitiveness between countries. The most competitive Southeast European countries in the last two years are Romania and Bulgaria, while the worst ranked countries in the global competitiveness are North Macedonia and Bosnia and Herzegovina.

The last part of this work deals with Croatia's competitive position, with a particular focus on growth recommendations and the Europe 2020. strategy.

Key words: Competitiveness, Southeast Europe, macroeconomic indicators

LITERATURA

KNJIGE:

1. Babić, A. i Babić, M. (2008.): Međunarodna ekonomija, Sigma savjetovanja, Zagreb
2. Kersan-Škabić, I. (2017.): Suvremeni trendovi u međunarodnoj ekonomiji, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula
3. Porter, M. E. (1990.): Konkurentna prednost, Masmedia, Zagreb
4. Porter, M. E. (2008.): Konkurentna prednost, Postizanje i održavanje vrhunskog poslovanja, Masmadia, Zagreb

ČLANCI:

1. Butorac, G., Lovrinčević Ž., Mikulić, D. (2011.): Makroekonomska obilježja, trgovina i konkurentnost zemalja jugoistočne Europe, Ekonomski pregled, Vol. 62 No. 9-10, 2011., str. 486.-491. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/72844> (pristupljeno: 2.7.2019.)
2. Djogo, M., Stanisic, N. (2016): Is the Global Competitiveness Report the right measure of macroeconomic competitiveness, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci : časopis za ekonomsku teoriju i praksu, Vol. 34 No. 1, 2016., str. 92.-96., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/237107> (pristupljeno: 18.6.2019.)
3. Lacković, Z., Dragišić, L. (2006.): Mikroekonomska konkurentnost i njezina važnost za Hrvatsku, Ekonomski vjesnik : Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues, Vol. XIX No. 1-2, 2006., str 43.-52., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199703> (pristupljeno: 20.6.2019.)

4. Lovrinčević, Ž., Mikulić D., Rajh, E. (2008.): Usporedba metodologija mjerenja konkurentnosti nacionalnog gospodarstva i položaj Hrvatske, *Ekonomski pregled*, Vol. 59 No. 11, 2008., str. 604.-607. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/33337> (pristupljeno: 19.5.2019.)
5. Nalić, M. (2016.): Uloga konkurentnosti u međunarodnoj razmjeni, *Tranzicija*, Vol. 18 No. 37, 2016., str. 113.-134., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/170431> (pristupljeno: 29.5.2019.)
6. Stojčić, N. (2012.): Theoretical foundations and measurement of Competitiveness, *Poslovna izvrsnost*, Vol. 6 No. 2, 2012., str. 143-165., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/96830> (pristupljeno: 11.7.2019.)
7. Šegota, A., Tomljanović, M., Huđek, I. (2017.): Suvremeni pristupi u mjerenju konkurentnosti na primjeru zemalja članica EU, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci : časopis za ekonomsku teoriju i praksu*, Vol. 35 No. 1, 2017., str. 123.-150., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/183507> (pristupljeno: 5.6.2019.)
8. Škuflić, L., Kovačević, B., Sentigar, K. (2011.): Uloga fiskalne politike u jačanju konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, *Tranzicija*, Vol. 13 No. 28, 2011., str. 1-17., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/75279> (pristupljeno: 11.6.2019.)
9. Škuflić, L., Vlahinić-Dizdarević, N. (2001.): Hoće li liberalizacija trgovinske politike Europske unije prema zemljama jugoistočne Europe utjecati na značajniji rast njihova izvoza?, *Ekonomski pregled*, Vol. 52 No. 1-2, 2001., str. 79.-100., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/28703>, (pristupljeno: 9.6.2019.)
10. Šokčević, S., Šlogar., H., Rudančić, A. (2018.): Značaj inovacija i konkurentnosti za gospodarski rast i razvoj hrvatskog gospodarstva, https://bib.irb.hr/datoteka/978174.Znaaj_inovacija_i_konkurentnosti_za_gospodarski_rast_i_razvoj_hrvatskog_gospodarstva.pdf (pristupljeno: 24.6.2019.)

11. Tijanić, L. (2010.): Regionalna (ne)konkurentnost u Republici Hrvatskoj, Ekonomski pregled, Vol. 61 No. 7-8, 2010., str. 419.-454., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/57826> (pristupljeno: 18.6.2019.)
12. Zekić, Z., Samardžija, L., Pupovac, J., (2017.): Analiza konkurentnosti Republike Hrvatske u europskom i globalnom logističkom prostoru, Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol. 26 No. 1 (140), str. 85-104., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/191340> (pristupljeno: 29.9.2019.)

OSTALI IZVORI:

1. Europska komisija (2010.): Priopćenje komisije, EUROPA 2020., Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast, dostupno na: <https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/europa-2020.pdf>, (pristupljeno: 28.6.2019.)
2. Gabrisch, H., Hanzl-Weiss, D., Holzner, M., Landesmann, M., Poschl, J., Vidovic H. (2016): Improving Competitiveness in the Balkan Region – Opportunities and Limits, dostupno na: <https://wiiw.ac.at/improving-competitiveness-in-the-balkan-region--opportunities-and-limits-p-3917.html> (pristupljeno: 9.6.2019.)
3. Hrvatska gospodarska komora (2018.), Konkurentnost zemalja srednje i istočne Europe: osvrt na Bugarsku, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-konkurentnost-hr-i-bugarska5acc78671346d.pdf> (pristupljeno: 22.5.2019.)
4. IMD: Countries profiles, dostupno na: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/countries-profiles/> (pristupljeno: 19.6.2019.)
5. Institute for Management Development (2017.-2019.): World Competitiveness Rankings Results, dostupno na: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/> (pristupljeno: 23.5.2019.)
6. Lider media, dostupno na: <https://lider.media/aktualno/biznis-i-politika/hrvatska/lista-hrvatskog-srama-i-dalje-stagniramo-na-dnu-svjetske->

- [konkurentnosti/](https://lider.media/aktualno/biznis-i-politika/hrvatska/izvjesce-o-globalnoj-konkurentnosti-hrvatska-se-toca-u-stagnaciji-reformi-nema/) (pristupljeno: 29.5.2019.), <https://lider.media/aktualno/biznis-i-politika/hrvatska/izvjesce-o-globalnoj-konkurentnosti-hrvatska-se-toca-u-stagnaciji-reformi-nema/>, (pristupljeno: 29.8.2019.)
7. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta: Hrvatska izvozna ofenziva, dostupno na: <https://www.mingo.hr/page/hrvatska-izvozna-ofenziva> (pristupljeno: 1.7.2019.)
 8. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova: Multilateralni odnosi, dostupno na: [http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-staroji/hj/europska-unija-\(eu\)/proces-stabilizacije-i-pridruživanja/](http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi-staroji/hj/europska-unija-(eu)/proces-stabilizacije-i-pridruživanja/) (pristupljeno: 25.8.2019.)
 9. NVK (2006.): Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, dostupno na: www.konkurentnost.hr (pristupljeno: 11.6.2019.)
 10. NVK (2004.): 55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske, dostupno na: <http://konkurentnost.hr/publikacije/> (pristupljeno: 1.7.2019.)
 11. OECD, Competitiveness in South East Europe (2018), dostupno na: https://read.oecd-ilibrary.org/development/competitiveness-in-south-east-europe_9789264298576-en#page1 (pristupljeno: 27.6.2019.)
 12. Poslovni dnevnik, dostupno na: <http://www.poslovni.hr/tag/hrvatska-izvozna-ofenziva-hio-akcijski-plan-vlade-za-poticanje-izvoza-7074> (pristupljeno: 11.6.2019.)
 13. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files, dostupno na: <https://data.worldbank.org/indicator/ny.gdp.pcap.cd> (pristupljeno: 7.6.2019.)
 14. Vlada Republike Hrvatske, Europa 2020., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454> (pristupljeno: 2.6.2019.)
 15. Vlada Republike Hrvatske: Nacionalni program reformi 2019., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2019/Travanj/153%20>

[sjednica%20VRH//Nacionalni%20program%20reformi%202019..pdf](#),

(pristupljeno: 2.9.2019.)

16. World Economic Forum (2008.-2018.) : The Global Competitiveness Report, dostupno na: <https://www.weforum.org/reports> (pristupljeno: 8.6.2019.)

POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

POPIS SLIKA:

Slika 1. Porterov dijamant.....	5
Slika 2. Piramida konkurentnosti	6
Slika 3. Zemlje jugoistočne Europe	14
Slika 4. Uvoz zemalja jugoistočne Europe od 2007. do 2017. godine	17
Slika 5. Izvoz zemalja jugoistočne Europe od 2007. do 2017. godine.....	18
Slika 6. Konkurentnost po stupovima	26

POPIS TABLICA:

Tablica 1. Stupovi konkurentnosti.....	9
Tablica 2. Stupovi konkurentnosti prema novoj metodologiji	10
Tablica 3. Koncept održive konkurentnosti	12
Tablica 4. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena	21
Tablica 5. Indeks globalne konkurentnosti za zemlje jugoistočne Europe u razdoblju od 2008. do 2017. godine	22
Tablica 6. Usporedba konkurentnosti odabranih zemalja prema različitim metodologijama	24

POPIS GRAFIKONA

Graf 1. BDP per capita (u mil. \$)	16
Graf 2. Vanjskotrgovinska bilanca zemalja jugoistočne Europe u 2017.godini	18
Graf 3. Stope nezaposlenosti	19
Graf 4. Javni dug (udio u BDP-u) za 2017. godinu	20
Graf 5. Rang Hrvatske prema GCI od 2012. do 2017. godine.....	25